

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

8 юни 2017 година*

[Текст, поправен с определение от 12 юни 2017 г.]

[Текст, поправен с определение от 14 септември 2017 г.]

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански дела — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по брачни дела и по дела, свързани с родителска отговорност — Международно отвлечение на деца — Хагска конвенция от 25 октомври 1980 г. — Регламент (ЕО) № 2201/2003 — Член 11 — Искане за връщане — Понятие „обичайно местопребиваване“ на дете в кърмаческа възраст — Дете, родено по волята на родителите му в различна държава членка от тази на обичайното им местопребиваване — Непрекъснато пребиваване на детето през първите месеци от живота му в държавата членка по месторождение — Решение на майката да не се върне в държавата членка, в която е било обичайното местопребиваване на съпругеската двойка“

По дело C-111/17 PPU

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Monomeles Protodikeio Athinon (Окръжен съд Атина, Гърция, състав от един съдия) с акт от 28 февруари 2017 г., постъпил в Съда на 7 март 2017 г., в рамките на производство по дело

OL

срещу

PQ,

СЪДЪТ (пети състав),

състоящ се от: J. L. da Cruz Vilaça (докладчик), председател на състава, M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits и F. Biltgen, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: L. Hewlett, главен администратор,

предвид искането на запитващата юрисдикция от 28 февруари 2017 г., постъпило в Съда на 7 март 2017 г., преюдициалното запитване да бъде разгледано по реда на спешното производство по член 107 от Процедурния правилник на Съда,

предвид решението на пети състав от 16 март 2017 г. да уважи това искане,

* Език на производството: гръцки.

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 4 май 2017 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за OL, от C. Athanasopoulos и A. Alexopoulou, dikigoroι,
- за PQ, от S. Sfakianaki, dikigoros,
- за гръцкото правителство, от T. Papadopoulou, G. Papadaki и A. Magrippi, в качеството на представители,
- [поправено с определение от 14 септември 2017 г.] за правителството на Обединеното кралство, от S. Brandon, в качеството на представител, подпомаган от E. Devereux, QC,
- за Европейската комисия, от M. Konstantinidis, M. Wilderspin и A. Katsimerou, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 16 май 2017 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 11, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 (ОВ L 338, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 183).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между OL и PQ във връзка с искането, подадено от OL, за връщане на детето им, което се намира в Гърция, държава членка, в която то е родено и пребивава с майка си, в Италия, където е било обичайното местопребиваване на двойката преди раждането на детето.

Правна уредба

Международното право

- 3 Видно от преамбюла на Конвенцията за гражданските аспекти на международното отвлечение на деца, сключена в Хага на 25 октомври 1980 г. (наричана по-нататък „Хагската конвенция от 1980 г.“), тя има за цел по-специално да гарантира международноправна защита на децата от вредните последици на незаконното им прехвърляне или задържане и да установи процедури, осигуряващи тяхното незабавно връщане в държавата на обичайното им местопребиваване. Тази конвенция е ратифицирана от всички държави — членки на Европейския съюз.

4 Член 1 от Хагската конвенция от 1980 г. предвижда:

„Тази конвенция има за цел:

- a) да осигури незабавното връщане на децата, прехвърлени незаконно или задържани в някоя от договарящите държави; и
- b) да гарантира ефективното спазване на законите, свързани с упражняването на родителските права и правото на лични отношения, на една договаряща държава от другите договарящи държави“.

5 Съгласно член 3 от тази конвенция:

„Прехвърлянето или задържането на дете се счита за незаконно, когато:

- a) е извършено в нарушение на правото на упражняване на родителски права, предоставено както съвместно, така и поотделно на лице, институция или друг орган, съгласно законите на държавата, в която детето е имало обичайно местопребиваване непосредствено преди прехвърлянето или задържането му; и
- b) по време на прехвърлянето или задържането това право е било ефективно упражнявано съвместно или поотделно или би било упражнявано по този начин, ако не е било извършено прехвърлянето или задържането.

Правото на упражняване на родителски права, посочено в т. „а“ по-горе, може да произтича по силата на закон или по силата на съдебно или административно решение, или по силата на действащо споразумение съгласно законодателството на тази държава“.

6 Съгласно член 5, буква а) от цитираната конвенция по смисъла на тази конвенция „правото на упражняване на родителски права“ включва правата, свързани с грижите за личността на детето, и по-конкретно с правото да се определя местопребиваването му.

7 Член 8 от същата конвенция гласи:

„Всяко лице, институция или организация, която твърди, че едно дете е прехвърлено или задържано в нарушение на правото за упражняване на родителски права, може да подаде молба до централния орган на държавата по обичайното местопребиваване на детето или до централния орган на всяка друга договаряща държава за съдействие за осигуряване връщането на детето.

[...]“.

8 Член 11, първа алинея от Хагската конвенция от 1980 г. предвижда, че съдебните или административните органи на договарящите държави следва да действат бързо в процедурата за връщането на детето.

[...]“.

Правото на Съюза

9 Съображения 12 и 17 от Регламент № 2201/2003 гласят:

„(12) [Правилата] за определяне на компетентността по делата за родителската отговорност, [определени с настоящия регламент], са [установени с оглед] на [висшия] интерес на детето и особено на критерия на близостта. Това означава, че компетентност[...] на първо място трябва да [имат съдилищата на] държавата членка [по] обичайното [место] пребиваване на детето, освен в няко[и] случаи на промяна на пребиваването на детето [или] по силата на споразумения между носителите на родителската отговорност.

[...]

(17) В случаите на неправомерно отвеждане или задържане на дете, връщането на детето трябва да се осъществи без закъснение, и за тази цел Хагската конвенция от [1980 г.] трябва да продължи да се прилага, както е допълнена от разпоредбите на този регламент и особено на член 11. [...]“.

10 Член 2 от този регламент съдържа следните определения:

„[...]“

7. терминът „родителска отговорност“ означава всички права и задължения, отнасящи се до [личността] или имуществото на детето, които са предоставени на физическо или юридическо лице по силата на решение, на закона или по силата на [действащо] споразумение, имащо еднакъв правен ефект. Терминът включва правото на упражняване на родителски права и правото на лични отношения с детето;

8. терминът „носител на родителска отговорност“ означава всяко лице, което отговаря за детето;

9. терминът „право на упражняване на родителски права“ включва правата и задълженията за полагане на грижа за личността на детето, и по специално на правото да се определи мястото на пребиваване на детето;

[...]

11. терминът „неправомерно отвеждане или задържане“ означава или отвеждането, или задържането на детето, при което:

а) това се осъществява в нарушение на правото на упражняване на родителски права, придобито по силата на решение или по силата на закона, или по споразумение, което има същия правен ефект по силата на правото на държавата членка, в която детето обичайно пребивава непосредствено преди отвеждането или задържането;

и

б) при условие че по време на отвеждането или задържането правото на упражняване на родителски права е било ефективно упражнявано съвместно или поотделно или би било упражнявано по този начин, ако не е било извършено отвеждането или задържането. Приема се, че родителските права се упражняват съвместно, когато по силата на решение или поради действието на закона единият носител на родителската отговорност не може да вземе решение за мястото на пребиваване на детето без съгласието на другия носител на родителската отговорност“.

11 Съгласно член 8 от посочения регламент, озаглавен „Обща компетентност“:

„1. Съдилищата на държава членка са компетентни по делата, свързани с родителската отговорност за детето, ако детето има обичайно местопребиваване в тази държава членка по времето, когато съдът е сезиран.

2. Параграф 1 се прилага при спазването на условията на членове 9, 10 и 12“.

12 Член 10 от същия регламент, озаглавен „Компетентност в случай на отвлечение на дете“, предвижда:

„В случай на неправомерно отвеждане или задържане на дете, съдилищата на държавата членка, в която детето е имало обичайно местопребиваване непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане, запазват своята компетентност докато детето придобие обичайно пребиваване в друга държава членка и:

а) всяко лице, институция или орган, който има право на упражняване на родителски права, мълчаливо е приело отвеждането или задържането;

или

б) детето е отседало в тази друга държава членка за срок от поне една година след като лицето, институцията или друг орган, който има право на упражняване на родителски права, е знаело или е трябвало да знае къде се намира детето и детето се установило в своята нова среда и поне едно от следните условия е изпълнено:

- i) в рамките на една година след като носителят на правото на упражняване на родителски права е знаел или е трябвало да знае къде се намира детето, не е депозирал искане за [...] връщането му пред компетентните органи на държавата членка, където детето е било отведено или задържано;
- ii) искането за [...] връщане, депозирано от носителя на правото на упражняване на родителски права, е било оттеглено или ново искане не е било подадено в срока, определен по i);
- iii) делото пред съда на държавата членка, където детето обичайно е [пребивавало] непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане, е прекратено по силата на член 11, параграф 7;
- iv) решение относно упражняването на родителските права, което не съдържа [разпореждане за] [...] връщането на детето, е било [постановено] от съдилищата на държавата членка, където детето е имало обичайното местопребиваване непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане“.

13 Член 11 от Регламент № 2201/2003, озаглавен „Връщане на дете“, гласи:

„1. Когато лице, институция или друг орган, които имат право на упражняване на родителски права, сезира компетентните органи в държавите членки за [постановяването] на решение въз основа на Хагската конвенция от [1980 г.] за връщането на дете, което е било неправомерно отведено или задържано в държава членка, различна от държавата членка, където детето обичайно е имало местопребиваване непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане, се прилагат параграфи 2—8.

[...]

3. Съдът, пред [който] е подадено искането за връщане[...] в съответствие с параграф 1, действа експедитивно при разглеждането на искането, като използва най-бързите възможни процедури, които се предвиждат в националното законодателство.

Без да се засяга първата [алинея], съдът, освен когато изключителни обстоятелства правят това невъзможно, се произнася с решение, не по-късно от шест седмици след като молбата е внесена.

[...]“.

Гръцкото право

- 14 Видно от информацията, съдържаща се в акта за преюдициално запитване, в Гърция искане за връщане по смисъла на Хагската конвенция от 1980 г. трябва да бъде подадено пред Μονομελές Πρωτοδικείο (окръжен съд, състав от един съдия) по мястото, където съответното дете се намира след отвлечането, или по местоживеенето на извършителя на отвлечането. Такова искане може да бъде подадено от министерството на правосъдието — което в тази държава членка е компетентният централен орган по въпросите, свързани с исканията за връщане на деца — или пряко от лицето, институцията или органа, който се позовава на право на упражняване на родителски права по отношение на детето. Това искане се разглежда в обезпечително производство, а с решението, постановено от съда, разглеждащ делото, спорът относно връщането на детето се решава окончателно.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

- 15 От акта за преюдициално запитване и от писмените и устните становища, представени на Съда, е видно, че OL, италиански гражданин, и PQ, гръцка гражданка, са сключили брак на 1 декември 2013 г. в Италия, държава членка, в която впоследствие се установяват заедно в община Сасоферато.
- 16 Когато PQ е била бременна в осмия месец, съпрузите се уговорили, че тя ще роди тяхното дете в Атина (Гърция), където щяла да разполага с помощ от бащиното си семейство и впоследствие щяла да се върне в Италия в семейното жилище заедно с детето им.
- 17 Така съпрузите отиват в Атина, където на 3 февруари 2016 г. PQ ражда момиче, което оттогава пребивава там с майка си. Впоследствие OL се връща в Италия. Съгласно твърденията на OL той се е съгласил детето да пребивава в Гърция до май 2016 г. — моментът, когато той очаквал съпругата му заедно с детето в кърмаческа възраст да се върнат. През юни същата година обаче PQ решава едностранно да остане с детето в Гърция.
- 18 Според PQ съпрузите не са определяли конкретна дата за връщането ѝ в Италия с детето. PQ по-специално твърди, че през май 2016 г., а след това през юни същата година OL я е посетил в Гърция. Освен това те се били уговорили да прекарат заедно лятната почивка в тази държава членка.
- 19 На 20 юли 2016 г. OL предявява иск за развод пред Tribunale ordinario di Ancona (Първоинстанционен съд Анкона, Италия). В тази връзка в частност моли да бъде определен за единствен носител на правото на упражняване на родителските права по отношение на детето, да се определи режим на лични отношения с детето за майката, да се разпорежи връщането на детето в Италия и да му се присъди издръжка за неговото отглеждане. С определение от 7 ноември 2016 г. тази юрисдикция приема, че няма основание да се произнася по искането за правото на упражняване на родителски права върху детето, тъй като от раждането си детето пребивава в държава членка, различна от Италия. OL обжалва това решение, което е потвърдено на 20 януари 2017 г. от Corte d'appello di Ancona (Апелативен съд Анкона, Италия). Освен това с решение от 23 януари 2017 г. Tribunale ordinario di Ancona (Първоинстанционен съд Анкона) отказва да се произнесе по искането за издръжка, отново на основание че

обичайното местопребиваване на детето не е в Италия. Накрая, на 23 февруари 2017 г., тази юрисдикция прекратява брака между OL и PQ, без да се произнася по родителската отговорност относно детето.

- 20 Едновременно с производството пред италианските съдилища, на 20 октомври 2016 г. OL сезира Monomeles Protodikeio Athinon (Окръжен съд Атина, Гърция, състав от един съдия) с искане за връщане на детето.
- 21 В това отношение тази юрисдикция счита, че макар наистина детето да не е било „отведено“ от една държава членка в друга по смисъла на член 11, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 или на член 3 от Хагската конвенция от 1980 г., то е било неправомерно задържано от майка си в Гърция, без бащата да е дал съгласие обичайното местопребиваване на детето да бъде установено там, въпреки че родителите упражняват съвместно родителската отговорност по отношение на детето.
- 22 Посочената юрисдикция приема, че положения, в които детето е родено в място, което няма връзка с обичайното местопребиваване на родителите му — например поради случайно събитие или непреодолима сила, като пътуване на родителите му в чужбина — и впоследствие е неправомерно отведено или задържано от единия от родителите му, водят до очевидно накърняване на правата на родителите и до истинско отдалечаване на детето от мястото, в което при нормално стечение на обстоятелствата би било обичайното му местопребиваване. Поради тези причини спрямо такива положения би трябвало да е приложима процедурата за връщане, предвидена в Хагската конвенция от 1980 г. и в Регламент № 2201/2003.
- 23 Съответно физическото присъствие на детето на дадено място не би следвало да бъде предварително условие за установяване там на неговото „обичайно местопребиваване“ по смисъла на член 11 от Регламент № 2201/2003. Всъщност, що се отнася по-специално до новородените и децата в кърмаческа възраст, факторите, които обикновено позволяват да се определи обичайното местопребиваване, биха били ирелевантни поради пълната зависимост на тези малки деца от лицата, които упражняват родителски права върху тях. Впрочем самият Съд приемал, че условието, свързано с физическото присъствие на детето, е от по-малко значение, що се отнася до дете в кърмаческа възраст, като в решение от 22 декември 2010 г., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), е постановил, че престоят от няколко дни на такова дете в кърмаческа възраст на дадено място, заедно с други обстоятелства, е достатъчен, за да се установи там обичайното му местопребиваване.
- 24 Според запитващата юрисдикция, за да се определи обичайното местопребиваване на новородено или на дете в кърмаческа възраст, като първостепенен фактор следва по-скоро да се използва общото намерение на носителите на родителската отговорност, което може да се изведе от извършените от тях приготовления в очакване на детето, например, деклариране на раждането му пред длъжностното лице по гражданско състояние по обичайното им местопребиваване, закупуване на необходимите дрехи или на предназначените за него мебели, подготвяне на стаята му или наемане на по-голямо жилище.
- 25 При тези обстоятелства Monomeles Protodikeio Athinon (Окръжен съд Атина, Гърция, състав от един съдия) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Как следва да се тълкува понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на член 11, параграф 1 от [Регламент № 2201/2003] в случай на дете в кърмаческа възраст, което поради случайно събитие или непреодолима сила е родено в място, различно от мястото, което родителите, упражняващи съвместно родителската отговорност по отношение на него, са имали намерение да установят като негово обичайно местопребиваване, и впоследствие е задържано неправомерно от единия от неговите родители в държавата, в която е родено, или е отведено в

трета страна? По-специално във всички случаи ли физическото присъствие е необходимо и безспорно предварително условие за установяване на обичайното местопребиваване на лице, и по-конкретно на новородено?“.

По спешното преюдициално производство

- 26 Запитващата юрисдикция е поискала настоящото преюдициално запитване да се разгледа по реда на спешното преюдициално производство по член 107 от Процедурния правилник на Съда.
- 27 В подкрепа на искането си посочената юрисдикция изтъква, че спорът в главното производство се отнася до дете, едва навършило една година, което повече от девет месеца е отделено от своя баща, който не е имал възможност да общува с него, и че подобно положение може да засегне сериозно бъдещите им отношения.
- 28 В това отношение, на първо място, следва да се отбележи, че настоящото преюдициално запитване се отнася до тълкуването на Регламент № 2201/2003, който е приет на основание член 61, буква в) ЕО, понастоящем член 67 ДФЕС — разпоредба от част трета, дял V от Договора за функционирането на Европейския съюз, която се отнася до пространството на свобода, сигурност и правосъдие. Следователно запитването може да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство.
- 29 На второ място, видно от акта за преюдициално запитване, съответното дете е отделено от баща си на чувствителна за развитието му възраст и запазването на настоящото положение би могло сериозно да навреди на бъдещите отношения на детето с неговия баща.
- 30 При тези условия по предложение на съдията докладчик и след изслушване на генералния адвокат, на 16 март 2017 г. пети състав на Съда реши да уважи искането на запитващата юрисдикция настоящото преюдициалното запитване да се разгледа по реда на спешното преюдициално производство.

По преюдициалния въпрос

- 31 В началото следва да се отбележи, че обстоятелствата в главното производство са отчасти различни от представените в преюдициалния въпрос.
- 32 Всъщност от акта за преюдициално запитване става ясно, че детето на OL и PQ е родено в Гърция не „поради случайно събитие или непреодолима сила“, а по общата воля на родителите му, за да може PQ да разполага с помощ от бащиното си семейство преди раждането и през първите месеци от живота на детето. Ясно е също така, че впоследствие то не е било „отведено в трета страна“. Освен това, макар запитващата юрисдикция да посочва във въпроса си както „новородено“, така и „дете в кърмаческа възраст“, налага се изводът, че доколкото непосредствено преди твърдяното задържане, а именно през юни 2016 г., това дете вече е навършило пет месеца, главното производство се отнася до дете в кърмаческа възраст.
- 33 Съгласно постоянната съдебна практика обаче Съдът не следва да дава консултативни становища по общи или хипотетични въпроси (решение от 16 юли 1992 г., Meilicke, C-83/91, EU:C:1992:332, т. 25 и определение от 11 януари 2017 г., Boudjellal, C-508/16, непубликувано, EU:C:2017:6, т. 32).

- 34 В рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда задача на последния обаче е да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът може да преформулира въпросите, които са му зададени (вж. по-специално решение от 13 октомври 2016 г., М. и S., C-303/15, EU:C:2016:771, т. 16 и цитираната съдебна практика).
- 35 Ето защо поставеният въпрос следва да се разбира в смисъл, че запитващата юрисдикция иска по същество да установи как трябва да бъде тълкувано понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на член 11, параграф 1 от Регламент № 2201/2003, за да определи дали става въпрос за „неправомерно задържане“ в случай като разглеждания в главното производство, при който детето е родено и е пребивавало непрекъснато с майка си в продължение на няколко месеца, по общата воля на родителите му, в държава членка, различна от държавата членка, където родителите са имали обичайно местопребиваване, преди то да се роди. В това отношение запитващата юрисдикция иска да установи дали в такъв случай първоначалното намерение на родителите относно връщането на майката заедно с детето в последната държава членка е решаващ фактор, за да се приеме, че „обичайното местопребиваване“ на това дете е в нея по смисъла на този регламент, въпреки че то никога не е присъствало физически в посочената държава членка.
- 36 В това отношение следва да се припомни, че съгласно определението, дадено в член 2, точка 11 от Регламент № 2201/2003 — чиято формулировка е много сходна с тази на член 3 от Хагската конвенция от 1980 г. — понятието „неправомерно отвеждане или задържане“ на дете се отнася за отвеждането или задържането на дете, което се осъществява в нарушение на правото на упражняване на родителски права, придобито по силата на решение или по силата на закона, или по споразумение, пораждащо правни последици по силата на правото на „държавата членка, в която детето обичайно пребивава непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане“.
- 37 От друга страна, член 11, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 предвижда, че разпоредбите на този член се прилагат, когато носителят на правото да упражнява родителските права сезира компетентните органи в държава членка за постановяването на решение на основание на Хагската конвенция от 1980 г. за връщането на дете, което е било неправомерно отведено или задържано в „държава членка, различна от държавата членка, където детето обичайно е имало местопребиваване непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане“.
- 38 От тези разпоредби следва, че понятието „обичайно местопребиваване“ представлява основен елемент при преценката дали искането за връщане е обосновано. Всъщност такова искане може да бъде уважено само ако непосредствено преди твърдяното неправомерно отвеждане или задържане детето е имало обичайно местопребиваване в държавата членка, в която е поискано то да бъде върнато.
- 39 Що се отнася до това как трябва да се разбира изразът „обичайно местопребиваване“ на детето, следва да се припомни, че Регламент № 2201/2003, подобно на Хагската конвенция от 1980 г., не определя това понятие. Членовете на този регламент, в които се говори за тази конвенция, също не съдържат изрично препращане към правото на държавите членки, за да се определят смисълът и обхватът на това понятие.
- 40 Така Съдът многократно е постановявал, че става въпрос за самостоятелно понятие на правото на Съюза, което трябва да се тълкува с оглед на контекста на разпоредбите, в които това понятие е посочено, и на целите на Регламент № 2201/2003, по-специално предвид посочената в съображение 12 от Регламента цел — правилата за компетентността, които той създава, да се

определят с оглед на висшия интерес на детето и особено на критерия за близост (вж. решения от 2 април 2009 г., А, C-523/07, EU:C:2009:225, т. 34 и 35 и от 22 декември 2010 г., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 44—46).

- 41 Освен това съгласно практика на Съда съдържанието на понятието „обичайно местопребиваване“ трябва да е еднакво в Регламент № 2201/2003. Така тълкуването, дадено на това понятие в членове 8 и 10 от този регламент, свързани с международната компетентност на съдилищата относно родителската отговорност, е приложимо за член 11, параграф 1 от него (вж. в този смисъл решение от 9 октомври 2014 г., С, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, т. 54).
- 42 Съгласно същата съдебна практика с понятието „обичайно местопребиваване“ на детето се означава мястото, което отразява определена интеграция на детето в социална и семейна среда. Това място следва да се определи от националните юрисдикции с оглед на съвкупността от специфичните за всеки конкретен случай фактически обстоятелства (решения от 2 април 2009 г., А, C-523/07, EU:C:2009:225, т. 42 и 44 и от 22 декември 2010 г., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 47).
- 43 За тази цел освен физическото присъствие на детето в държава членка трябва да се приемат и други фактори, които могат да покажат, че това присъствие по никакъв начин не е временно или случайно и че обичайното местопребиваване на детето отразява такава интеграция в социална и семейна среда (решение от 2 април 2009 г., А, C-523/07, EU:C:2009:225, т. 38).
- 44 Сред тези фактори са продължителността, редовността, условията и причините за престоя на детето на територията на държава членка, както и неговото гражданство (вж. в този смисъл решение от 2 април 2009 г., А, C-523/07, EU:C:2009:225, т. 39). Освен това релевантните фактори се променят с възрастта на съответното дете (решение от 22 декември 2010 г., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 53).
- 45 Когато въпросното дете е в кърмаческа възраст, Съдът е посочил, че средата му по същество е семейството, тоест лицето или лицата, с които то живее и които фактически го отглеждат и се грижат за него, и то по необходимост споделя социалната и семейната среда на това лице или лица. Поради това, когато детето в кърмаческа възраст фактически е отглеждано от майката, както е в случая в главното производство, в държава членка, различна от тази, в която бащата обичайно пребивава, следва да се имат предвид по-конкретно, от една страна, продължителността, редовността, условията и причините за престоя на майката на територията на първата държава членка, а от друга страна, географският и семейният произход на майката, както и семейните и социалните отношения, поддържани от нея и детето в тази държава членка (вж. решение от 22 декември 2010 г., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 54—56).
- 46 Що се отнася до намерението на родителите да се установят с детето в дадена държава членка, Съдът е признал, че и то може да се вземе предвид, когато е изразено чрез някои очевидни действия като придобиването или наемането на жилище в приемащата държава членка (вж. в този смисъл решение от 2 април 2009 г., А, C-523/07, EU:C:2009:225, т. 40).
- 47 [Поправено с определение от 12 юни 2017 г.] Така съгласно практиката на Съда намерението на родителите по принцип не може да бъде решаващ или първостепенен фактор, за да се определи обичайното местопребиваване на детето по смисъла на Регламент № 2201/2003, а съставлява само „показател“, който е от естество да допълни съвкупност от други съгласувани индиции.
- 48 Тежестта, която следва да се възложи на това съображение, за да се определи мястото на обичайно местопребиваване на детето, безспорно зависи от специфичните за всеки конкретен случай фактически обстоятелства (вж. в този смисъл решение от 22 декември 2010 г., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 50 и 51).

- 49 При това положение следва да се припомни, че в главното производство, както бе подчертано в точка 32 от настоящото решение, детето е родено в държава членка, определена по общата воля на родителите, и непосредствено преди твърдяното задържане, то е пребивавало непрекъснато в продължение на пет месеца заедно с майка си в бащиното ѝ семейство, без никога да е напускало територията на тази държава.
- 50 При такива обстоятелства, ако се приеме като решаващо съображение първоначално изразеното от родителите намерение относно връщането на майката заедно с детето във втора държава членка, която е била тази на обичайното им местопребиваване преди раждането на детето, с което се установява фактически общо и абстрактно правило, че обичайното местопребиваване на дете в кърмаческа възраст по необходимост е това на родителите му, това би излязло извън пределите на понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на Регламент № 2201/2003 и би било в противоречие със замисъла, ефективността и целите на процедурата за връщане. На последно място, висшият интерес на детето не налага тълкуване като предложеното от запитващата юрисдикция.
- 51 В това отношение, първо, следва да се припомни, че понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на Регламент № 2201/2003 по същество отразява фактически въпрос. Ето защо, ако се приеме, че първоначалното намерение на родителите детето да пребивава на дадено място има превес над обстоятелството, че то пребивава непрекъснато в друга държава членка от раждането си, това би било трудно съвместимо с въпросното понятие.
- 52 Второ, с оглед на замисъла на Хагската конвенция от 1980 г. и на член 11, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 доводът, че родителите упражняват съвместно родителските права и следователно майката нямала право сама да взема решение относно местопребиваването на детето, не може да бъде от решаващо значение за установяване на „обичайното местопребиваване“ на детето по смисъла на този регламент.
- 53 Всъщност съгласно определението за „неправомерно отвеждане или задържане“ на дете в член 2, точка 11 от този регламент и в член 3 от Хагската конвенция от 1980 г., припомнено в точка 36 от настоящото решение, правомерността или неправомерността на отвеждане или задържане се преценява в зависимост от правото на упражняване на родителски права, предоставено съгласно законодателството на държавата членка по обичайното местопребиваване на детето преди отвеждането или задържането му. Ето защо при преценката на искане за връщане определянето на мястото на обичайно местопребиваване на детето предхожда установяването на евентуално нарушено право на упражняване на родителските права.
- 54 Ето защо съгласието или липсата на съгласие на бащата при упражняване на родителските права обичайното местопребиваване на детето да бъде установено на определено място не би могло да бъде решаващо за определянето на „обичайното местопребиваване“ на това дете по смисъла на Регламент № 2201/2003, което впрочем съответства на идеята, че това понятие по същество отразява фактически въпрос.
- 55 Това тълкуване се потвърждава и от член 10 от въпросния регламент, който урежда по-специално хипотеза, при която вследствие на неправомерно отвеждане или задържане детето придобива ново обичайно местопребиваване.
- 56 Трето, в случай като разглеждания в главното производство, ако се приеме първоначалното намерение на родителите като решаващ фактор за определяне на обичайното местопребиваване на детето, това би било в противоречие с ефективността на процедурата за връщане и с правната сигурност.

- 57 В това отношение следва да се припомни, че процедурата за връщане е по естеството си ускорена процедура, тъй като тя цели, както предвиждат преамбюлът на Хагската конвенция от 1980 г. и съображение 17 от Регламент № 2201/2003, да се гарантира незабавното връщане на детето. Законодателят на Съюза впрочем е конкретизирал това задължение в член 11, параграф 3 от Регламент № 2201/2003, като налага на съдилищата, сезирани с искане за връщане, да се произнесат с решение най-късно шест седмици след сезирането им, освен при извънредни обстоятелства.
- 58 Следователно искане за връщане трябва да се основава на бързо и лесно проверими и, доколкото е възможно, недвусмислени обстоятелства. В случай като разглеждания в главното производство обаче може да е трудно, дори невъзможно да се установи извън всякакво основателно съмнение, по-специално първоначално предвидената от родителите дата за връщането на майката в държавата членка по обичайното им местопребиваване, и дали решението на майката да остане в държавата членка по месторождение на детето е причина, или напротив, последица от иска за развод, предявен от бащата пред съдилищата на първата държава.
- 59 Накратко, в такъв контекст да се възприеме тълкуване на понятието „обичайно местопребиваване“ на детето по смисъла на Регламент № 2201/2003, че първоначалното намерение на родителите за мястото, което „е трябвало да бъде“ мястото на неговото обичайно местопребиваване, представлява решаващ фактор за неговото определяне, би могло да принуди националните съдилища да събират голям брой доказателства и свидетелски показания, за да определят със сигурност това намерение, което би било трудно съвместимо с бързината на процедурата за връщане, или да се произнесат с решение, без да разполагат с всички релевантни доказателства, което би било източник на правна несигурност.
- 60 Четвърто, в случай като разглеждания в главното производство тълкуване на понятието „обичайно местопребиваване“ като предложеното от запитващата юрисдикция би било в противоречие с целта на процедурата за връщане.
- 61 Всъщност от текста на обяснителния доклад към Хагската конвенция от 1980 г. е видно, че една от целите на тази конвенция и, по аналогия, на член 11 от Регламент № 2201/2003, е възстановяването на положението *quo ante*, т.е. на положението, съществувало преди неправомерното отвеждане или задържане на детето. Така процедурата за връщане има за цел да върне детето в добре познатата му среда и по този начин да възстанови непрекъснатостта, свързана с условията му на живот и за развитие.
- 62 В положение като това в главното производство обаче в съответствие с тази цел само по себе си твърдяното неправомерно поведение на единия от родителите не би могло да бъде основание за уважаването на искане за връщане и детето да бъде отведено от държавата членка, в която е родено и в която законно пребивава непрекъснато, в непозната за него държава членка.
- 63 Действително процедурата за връщане, предвидена в Хагската конвенция от 1980 г. и в Регламент № 2201/2003, има за цел също така единият от родителите да не може да укрепи позицията си по въпроса за упражняването на родителските права върху детето, като с неправомерно действие избегне подсъдността на съдилищата, които по принцип са определени — в съответствие с предвидените в този регламент правила — да се произнасят по въпросите, свързани с родителската отговорност за детето (вж. в този смисъл решения от 23 декември 2009 г., *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, т. 49 и от 9 октомври 2014 г., C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, т. 67).
- 64 В това отношение трябва обаче да се подчертае, че що се отнася до главното производство, не се констатира индиции за наличието на воля от страна на майката да заобиколи предвидените в този регламент правила за компетентност в областта на родителската отговорност.

- 65 От друга страна, следва да се уточни, че решение за връщането или задържането на детето не урежда въпроса за упражняването на родителските права върху него. В този смисъл невъзможността да ползва процедура за връщане в главното производство не засяга възможността на бащата да предяви правата си по отношение на детето посредством производство за решаване по същество на въпроси, свързани с родителската отговорност, образувано пред компетентните за разглеждане на делото съдилища съгласно разпоредбите на Регламент № 2201/2003, в рамките на което може да се извърши задълбочено изследване на всички обстоятелства, включително на поведението на родителите (вж. по аналогия решение от 5 октомври 2010 г., *McB.*, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, т. 58).
- 66 На последно място и доколкото, както бе посочено в точка 40 от настоящото решение, понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на Регламент № 2201/2003 трябва да бъде тълкувано с оглед на висшия интерес на детето, следва да се подчертае, че в настоящото дело това първостепенно съображение не налага тълкуване като предложеното от запитващата юрисдикция. По-специално правото на детето да поддържа лични отношения и преки контакти с двамата си родители, посочено в член 24, параграф 3 от Хартата на основните права на Европейския съюз, не налага отвеждането на детето в държавата членка, където е било местопребиваването на родителите преди неговото раждане. Всъщност това основно право може да бъде гарантирано в рамките на посоченото в предходната точка производство за решаване по същество на въпроси, свързани с упражняването на родителските права, в хода на което въпросът за правото на упражняване на родителските права може да бъде преразгледан и при необходимост да се определи евентуално право на лични отношения.
- 67 Впрочем възможността евентуални решения относно детето да бъдат постановени от съдилищата на държавата членка, в която детето пребивава непрекъснато от раждането си, е съобразена в по-голяма степен с критерия за близост, на който законодателят на Съюза отдава специално значение в рамките на Регламент № 2201/2003, именно с цел да се гарантира отчитането на висшия интерес на детето (вж. в този смисъл решения от 23 декември 2009 г., *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, т. 36 и от 15 юли 2010 г., *Purrucker*, C-256/09, EU:C:2010:437, т. 91).
- 68 Във всеки случай Съдът не разполага с никакви данни, даващи основание да се счита, че при специфичните за главното производство обстоятелства висшият интерес на детето е засегнат.
- 69 Поради тези причини в случай като разглеждания в главното производство член 11, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 не може да се тълкува в смисъл, че непосредствено преди твърдяното от бащата задържане детето е имало „обичайно местопребиваване“ по смисъла на тази разпоредба в държавата членка по обичайното местопребиваване на родителите му преди неговото раждане. Ето защо отказът на майката да се върне заедно с детето в тази държава не може да представлява „неправомерно отвеждане или задържане“ на детето по смисъла на цитираната разпоредба.
- 70 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 11, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че в случай като разглеждания в главното производство, при който дадено дете е родено и е пребивавало непрекъснато с майка си в продължение на няколко месеца, по общата воля на родителите му, в различна от държавата членка, където родителите са имали обичайно местопребиваване, преди то да се роди, първоначалното намерение на родителите относно връщането на майката заедно с детето в последната държава членка не позволява да се приеме, че „обичайното местопребиваване“ на това дете е в тази държава членка по смисъла на посочения регламент.

Ето защо при това положение отказът на майката да се върне в същата държава членка заедно с детето не може да се приеме за „неправомерно отвеждане или задържане“ на детето по смисъла на посочения член 11, параграф 1.

По съдебните разноси

- 71 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (пети състав) реши:

Член 11, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, трябва да се тълкува в смисъл, че в положение като разглежданото в главното производство, при което детето е родено и е пребивавало непрекъснато със своята майка в продължение на няколко месеца по общата воля на родителите му в държава членка, различна от държавата членка, в която родителите са имали обичайно местопребиваване преди неговото раждане, първоначалното намерение на родителите относно завръщането на майката заедно с детето в последната държава членка не позволява да се приеме, че „обичайното местопребиваване“ на това дете е в тази държава членка по смисъла на посочения регламент.

Ето защо при такова положение отказът на майката да се завърне в същата държава членка заедно с детето не може да се приеме за „неправомерно отвеждане или задържане“ на детето по смисъла на посочения член 11, параграф 1.

Подписи